

МОВОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ

*О. Білокінь, наук. співроб.,
Шевченківський національний заповідник*

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ ВІДВІДУВАННЯ МОГИЛИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (за матеріалами книг вражень)

У статті розглядаються аксіологічні характеристики часу відвідування могили Т. Шевченка, обумовлені ціннісними орієнтирами особистості та мовного соціуму.

Ключові слова: ціннісні орієнтири, священний час, світоглядні пріоритети.

В статье рассматриваются аксиологические характеристики времени посещения могилы Т. Шевченко, обусловленные ценностными ориентирами личности и языкового социума.

Ключевые слова: ценностные ориентиры, священное время, мировоззренческие приоритеты.

The article talks of the axiological characteristics of the time of visiting Shevchenko's grave caused by value orientation of individual and linguistic society.

Key words: value orientations, sacred time, ideological priorities.

Уже понад півтора століття сповнено *щасливими, святими, світлимими, зворушливими* хвилинами відвідування Шевченкової могили його нащадками на Тарасовій горі, що засвідчено і в багатьох записах до книг вражень. При цьому темпоральні лексеми репрезентують не лише часові координати людської присутності, а й оцінку цього часу як ознаки "культурного ландшафту осмисленого буття" [7, 476]. Відколи "час експропріюється у Бога і стає аспектом людської діяльності" [7, 597] (за висловом філософа С. Кримського), людина структурує його, вводить до ціннісно-смиислового універсуму, відображаючи ці процеси у мові, яка є засобом проникнення до ієрархії культурних цінностей та інструментом інтерпретації цінностей [10, 281]. Осягаючи своє перебування в аксіологічно значущому ландшафті, індивід фіксує у мові інтеріоризований світ, оцінює час як одну з неодмінних категорій пізнання цього світу і себе в ньому. Тож аксіологічний аспект, мета якого – дослідження ціннісних пріоритетів, може бути суттєвим доповненням лінгвокультурологічного підходу при розгляді мовного вираження світовідчуття, внутрішнього досвіду людини.

Пошук зустрічі з буттям часто приводить до святинь як "аксіологічного втілення ідеї святості" [15, 573], семіотичний простір яких допомагає сконцентруватися на особливо життєдайних для особис-

тості моментах, породжує потужні потоки ініційованих смислів, які входять у життя людини у вимірах її духовності та ціннісного існування. Тож аксіологічні характеристики часу в записах відвідувачів Шевченкової могили значною мірою обумовлюються екстралінгвальним контекстом – перебуванням біля національної святині (а саме так у свідомості етнічної спільноти сприймається Тарасова гора), що подає буття як текст, до того ж – текст, освячений поетовим словом.

Навіть побіжний погляд дозволяє виявити оцінний компонент в означеннях часу, зумовлених емотивними реакціями Т. Шевченка на ту чи іншу подію, ситуацію, стан, що синтезують світорозуміння, пізнання та переживання світу і передаються поетичними рядками: "І забудеться срамотня, / Давня година" ("І мертвим, і живим..."); "Тяжкії три літа" ("Три літа"); "Во время люте / В остатню тяжкую мину-ту" ("Чи ми ще зійдемося знову?"); "Старії скорбнії літа" ("Полякам"); "Година тяжкая настала, / Настали тяжкії літа" ("Варнак"); "Тепер прелютая година / На нашій славній Україні" ("У неділеньку свя-тую..."); "Минулися молодії / Веселії літа..." ("Не хочу я женитися..."); "...невеселії случаї / І невеселії ті дні" ("І знов мені не привезла..."); "Уже потроху і минають / Дні беззаконія і зла" ("Подражаніє Іезекі-лю. Глава 19"). Такі ж словосполучення, як "лиха година", "в доб-рий / недобрий час", "день Божий", що витоками сягають фольклор-ного річища культури, в багатьох випадках доповнені семантикою апріорної заданості або придатності, сприятивності, слухності часо-вого виміру. Бо ж, "відповідно до міфологічного трактування часу, що складає змістову основу народного календаря, час наділяється певними якостями (*добрий/злий, сакральний/профанний, святко-вий/буденний*)" [16, 42].

Теми і мотиви часу, притаманні творчості Тараса Шевченка, ста-ли об'єктом літературознавчих та мовознавчих досліджень, у яких розглядається представлений у творах поета художній час в аспекті суб'єктної організації творів, зокрема у зіставленні "об'єктивного ча-су, тобто подійного, зовнішнього, наскрізного" і "суб'єктивного, пси-хологічного, внутрішнього" [11, 199]; час космічний (об'єктивний, уні-версальний), час природи (циклічний), час історичний і час людини (суб'єктивний, індивідуальний), час автора (біографічний, творчий) та їх взаємодію [8, 136]; мовні засоби вираження часу тощо.

Дослідник української етнології В. Жайворонок зазначає, що "як етнокультурна ознака оцінка виступає виявом активних реакцій на навколишній світ. Індивідуальні (часткові емоції) переростають у колективну (загальнономовну) експресію, що характеризується відповід-ною шкалою оцінності" [3, 46]. Реальність для кожної людини своя, а все, що для неї дороге і значиме або ж неприйнятне й байдуже, ви-ступає фільтром для вибіркового, акцентованого відображення до-

вклля. Перебування у "семіотичному просторі" (за Ю. Лотманом) священного для народу місця огортає ціннісним ореолом різні категорії буття у мовній картині світу, серед них і категорія часу, означення якої часто містить оцінний компонент: "Мій дорогий Батьку Тарасе! І я діждала тієї *щасливої години*, коли могла від щирого серця тобі уклониця. Цей день, ця хвилинка додали мені життя. І тепер я знов живу, душею живу, котра так боліла. Твоя поклонниця з Карапишів Канівського повіту. Палажка Дорошкевич. 25.06.1917" [5]; "Це був перший *світлий день*, коли я забула і не відчувала тієї печалі і тягара, які ношу в душі своїй... М. Юркова. Городище Полтавської губернії. 27.07.1917". Час, коли людина може відчути, що вона є *тут і тепер*, розцінюється як духовний досвід онтологічного пошуку зустрічі з буттям, корелює з визначенням М. Гайдеггера *Dasein* – "тут (ось)-буття" ("Буття і час") [14], яким розкривається сенс буття через осмислення унікальності наявної ситуації присутності людини у світі. Час тут виступає символом цілісності людини та світу, мірою оцінки включеності, укорінення людини у вічності.

У такому баченні час постає формою предметно-чуттєвого буття і містить у згорнутому вигляді багатоманітність ціннісних значень та естетичних смислів: "Цей день буде *одним із кращих днів*, прожитих мною... Краса природи й почуття пошани до могили великої людини викликають піднесення духу, прибуток сили... Моруга В. Ф. Запоріжжя. 25.06.1928". Життя людини має і практичні, і віртуальні компоненти, що живляться уявою, надією, спогляданням, благоговійним прилученням до святих абсолютного і реалізуються у "цінностях переживання" [13, 502]: "Серце трепеще, душа радується, що я дочекався *тої години*, коли можу своїми очима глянути на той хрест, під котрим лежить наш милий, дорогий батько Тарас Григорович. Тепер із спокійним серцем можу їхати додому і там розкажу своїм товаришам, що я видів *усе дороге України*. Михайло Лопатюк з Подільської губернії Могілівського повіту. 13.08.1917"; "З дитячих років мріяла відвідати твою могилу, любий без краю учителю. І ось тільки на шостому десятку життя, коли тебе знає, любить і шанує уже мій синочок, довелося і мені пережити *щасливі хвилини* можливості вклонитись твоєму праху. Маруся Висоцька, учителька з Поділля. 16.08.1924".

Перебування біля національної святині у багатьох записах позначене "рухом до подолання конечності людського існування, намаганням його вічності" [7, 195]. Є навіть спроби дати пояснення таким рефлексивним прагненням: "Людина змагається за те, аби не зникнути в безодні часу і в цьому змаганні вона фіксує своє імення в архівних книгах, зв'язаних з Великими Іменами. Даю данину цьому змаганню. 11–13.07.1925. Я-Май".

Мовним виявом емоційного означення часу, проведеного на Тарасовій горі, є використання оцінних прикметників, вживання їх у формі вищого і найвищого ступенів порівняння ("*єден з кращих ментів* мого життя", 09.06.1921). Петро Капшученко, скульптор зі США, записавши 10.08.1996: "*Це найщасливіші дні* мого життя", – наступного приїзду 21.08.1998 знову оцінює такий час як "*ще одну хвилину радості* відвідати святе місце". Такі часові події переживаються як сповнення мрії, як свято: "Твою, Тарасе, Чернечу гору, відвідуємо як найдорожчу скарбницю і *день відвідання є великим святом*. Харків'янин М. Білик. 18.06.1968"; «Для мене, українця з Німеччини, який ще в дитинстві на святах деклямував вірші нашого національного поета, *сьогоднішній день є празником*. Моїм великим бажанням було, щоби кожний українець навчився цінувати свою рідну мову і культуру. О. Мирон Молико, настоятель Катедрального храму "Покрова". Мюнхен, Німеччина. 23.08.2001».

Порівняймо ці вияви внутрішнього стану із тим, як Т. Шевченко у Щоденнику оцінює емоційне піднесення значимих для нього зустрічей із М. Щепкіним: "Праздникам праздник и торжество есть из торжеств!" (24.12.1857); "Шесть дней полной, радостно-торжественной жизни!" (29.01.1858), – та з С. Аксаковим: "Радостный из радостнейших дней" (22.03.1858).

Відомий феноменолог М. Еліаде стверджує, що світ сповнений ієрофанією [1, 8] – присутністю священного і в мирському житті. Людині притаманно прагнути до сакрального, священного часу на противагу профанному, що мислиться авторами записів як "нелегкий час засилля прагматизму" (28.05.1997) або ж як "клопітні будні" (21.05.1994). Нагальна потреба в поверненні зматеріалізованого світу до духовних етичних цінностей актуалізує подібні сугестивні стани осягнення світу, "пафос прилучення до найвищих цінностей буття" [7, 533], що знаходить мовне вираження в емоційно-оцінних означеннях часу: "У житті людському є *хвилини святі*... І шляхи до цих хвилин довгі, тяжкі. Я прийшов до тебе, Тарасе і очистився. Батьку, прости нам суєтність нашу, і слабкість, і помилки наші, і сумніви, і дай нам сили любити і стверджувати Україну, як це робив Ти, мудрий наш пророче... Олександр Федорук. 19.09.1993"; "*Благословенний цей день*, коли мені, як блудному сину України, довелося побувати на могилі Батька України. Павло Лимаренко. США. 22.08.1997".

Для людини характерне прагнення реактуалізувати священний вимір часу, повторювати його: "Я втретє на цьому святому місці, у цьому Храмі нації Української. Воістину: Шевченко наш сучасник. І так буде віки! Т. Березюк. 20.05.2000".

Розширення смислового потенціалу буття посилює потужність культурного бачення світу, подіям надається статус смисложиттєвих: "Та-

расова гора – одне з тих місць, про які говорять: побував і можна вмирати. Сім'я Сторожевих з Луганської обл. 09.08.1969"; "Низько кланяюся тобі, батьку Тарасе, з своїми дітьми, внучками й правнучками. Мені тепер не соромно і вмирати... Ф. Клевак. 08.09.1970".

Усвідомлення цього потребує роботи душі: інтерпретації, смислового наповнення, адже у світ цінностей можна увійти тільки завдяки актам духовної діяльності. Саме тому австрійський психолог В. Франкл виокремлює "цінності переживання", підкреслюючи, що велич життя може бути виміряна величиною подібних моментів [13, 173].

Ціннісні пріоритети мовної особистості часто виявляються контекстуально, маніфестуються вибором "доброго", "слухного", найбільш сприятливого часу прибуття на Тарасову гору. Для підсилення семантики часу зустрічі з Т. Шевченком долучається аксіологічно маркований "свій" час, позначений значущими перехідними рубежами чи подіями в житті індивіда, спільноти, країни, універсуму. Семантичне наповнення мовних одиниць при цьому валоризується, обростає певними ціннісними асоціаціями та смислами, зумовленими культурними пріоритетами мовців.

Так, важливе місце в житті української людини посідають християнські цінності, що, зокрема, виявляється і у виборі часу зустрічі з Т. Шевченком, приуроченого до релігійних свят, наділеного сакральним змістом. Якщо «священний календар періодично відновлює час, бо він накладає його на час *витоків*, "могутній" і "чистий"» [1, 57], то в записах витоків означено не лише християнськими моделями, а й вписуванням до них через Шевченкове слово українського світу ("Христос Воскресе! Прийшов до тебе, мій тату, посумувати та поплакати вкупі з тобою за нашу Матір, бо її і зараз распинають. А. Розум. Слобожанщина. 09.04.1920") або ж порівнянням духовного чину Спасителя в міфологічному й історичному хронотопах ("Сьогодні Спасів День. Христос пішов на смерть, спасаючи людей. Шевченко все життя віддав служінню українському народові. Л. Славінська, с. Москвин Рівненської обл. 2007"). Підкреслюється прибуття на Тарасову гору "в день Чудотворної ікони Почаївської Богоматері" (05.08.1989), "в славний ювілей 2000-ліття з дня народження Ісуса Христа" (20.07.2000) та ін.

Втім, виокремлення в подібних випадках саме християнських цінностей є правомірним, але умовним актом: у живому побутуванні народний календар українців поєднує як прадавні когнітивні моделі, так і християнські вірування, переплавлені протягом віків в органічну синкретичну єдність. Так, християнське свято Трійці включає в себе і прадавній за формою обряд поминання померлих предків, традиційну церковну батьківську суботу, відвідування кладовища [16, 44], тож при цьому актуалізуються ще й родинні цінності. На Трійцю чис-

ленні шанувальники традиційно відвідували і могилу Т. Шевченка, закривали перший народний музей "Тарасову світлицю". Цей звичай зберігся донині: "У Зелену суботу замаїли липовою гілкою будівлю музею Кобзаря. Родина Горошків. Львів. 17.06.2007".

Обрядовий час, що протистоїть буденному, уявляється як "священний час, що його в певному відношенні можна прирівняти до Вічності" [1, 37], – поглиблюється присутністю на Тарасовій могилі, відчуттям вічного Шевченкового слова у різні століття: "Зелені свята 1920 р. Любий тату! Здається, вмер ти, а твоя правда лунає по світу й будить людей, а їх ще так багато спить, а трубачів так мало... За те, хто почує раз твоє огненне слово, ніколи не забуде сеї правди. Є. Горшкова з Катеринослава"; «Цього року День Святої Трійці видався особливим, збулась заповітна мрія побувати на могилі Великого Кобзаря, твори якого читаємо як псалтир, скільки не перечитуй "Катерину", – сліз не минути... Опришко Л. П. 23.06.2002».

Приурочення до релігійних свят, означення в записах часу як "року Божого" подекуди виглядає як "спроба протистояти не тільки секуляризації культури <...>, але й її дехристиянізації" [12, 129] чи виступає маркером світоглядних пріоритетів. Так, у книзі вражень за 1919 р. у двох записах майже поряд час означено як "третій день святого праздника Пасхи" і "великий празник пролетаріату 1 травня".

Для відвідання Шевченкової могили обираються "рубіжні", "перехідні" дати "особливого часового виміру – сімейного або родового часу, що має цінність виключно для представників конкретного роду" [6, 88]. Зокрема, як зазначено у записі 07.08.1963, "в день народження немає кращого подарунку, як відвідання цього місця. І. Шатохін". В екзистенційному плані цей досвід виражається у впевненості, що можна періодично починати нове життя з максимумом "шансів" [1, 51]. Такий своєрідний рубіж є часом для роздумів: "Думки плутаються, підступають сльози... Де ви, державні мужі, що називають себе патріотами України? Я приїхала до Тараса Шевченка в свій день народження. Душа просилася... Валентина Старостишена, Чернігівська обл. 11.06.2009". Значущі особисті події підсилюють піднесеність часу і вписуються до часу суспільного: «Просто сьогодні у мене свято. Моєму синові Богдану сьогодні ж виповнюється 10 років – і ми святкуємо цей ювілей на Тарасовій горі. Мріємо про те, коли всі українські діти будуть знати і розмовляти українською мовою. "Свою Україну любіть", люди! Микола Плахотнюк з сином та Дитячою світлицею при музеї шістдесятництва в Києві. 27.05.2000». "Мені 13-й минуло...", – пише у день свого 13-річчя (20.06.2001) Богдан (правнук Ю. Збанацького).

Святковим і водночас "перехідним" родинним часом є час утворення нової сім'ї ("Ми – Віталій та Оксана – раді бути у цій світлиці

та одержати благословення від Т. Шевченка. 14.08.1999"). Такими записами сповнені книги вражень "Тарасової світлиці" – відроджено-го першого народного музею на Чернечій горі. А сама традиція має давні корені: за словами багатолітнього охоронця Тарасової могили Івана Ядловського, "*колись була така мода, пекарські і канівські дівчата приходили на могилу. Вішали ленти на Хреста, що на могилі, потім знімали ці ленти і в них вінчалися. То благословив на життя їх Тарас Григорович*" [9, 83].

Історичне переживання часу неминуче виявляється індивідуально забарвленим особистісним переживанням, у якому виразно проступають цінності нації: "Приїхали поклонитись Великому Батьку Тарасу Шевченку, вовіки не забудем цієї *щасливої* минути, коли душі поповнюються щирою любов'ю до Рідної України. Борис Іващенко. 15.08.1917". Значущі події зіставляються, порівнюються відповідно до духовних пріоритетів особистості: "22 січня 1944 року нас, гімназистів Львівської гуманітарної гімназії, вивели у собор Святого Юра. Там перед нами виступав митрополит А. Шептицький, розказував про бій під Крутами... Маю велику радість, що можу відсвяткувати цю дату на Тарасовій горі. Г. Фастовець. 22.01.1996". Час тут перестає бути позастороннім буттю людини і перетворюється на ознаменування певних ситуацій життя та долі. Цілий ряд вражень передає радість із приводу проголошення державності України, зроблені в День її незалежності, інших дат, позначених ціннісними орієнтирами мовного соціуму: "Я щасливий невимовно, що дожив момент бути у Каневі і бачити початок Соборної і вільної України. 05.08.1990"; "У святковий день 20-річчя Шевченкової світлиці велике щастя відвідати знову Тарасову гору, вклонитись святій могилі. Роланд Франко. 12.10.2011".

Зрештою, як зазначено в одному із записів, "будь-якої пори добре тут побувати, духу Тараса Григоровича набратися, бо тільки це і лишається в Часі. М. Семенюк. 04.10.2009".

Протиставлення сакрального часу профанному звучить і в означенні суспільного, історичного часу: "Будьмо милосердні, настав час повернутись до наших християнських витоків. *Ера червоної чуми* відійшла у небуття... 23.10.1992". Втім, у книгах вражень виявлено також "ієрофанію часу в радянському хронотопі" [12, 129], у таких записах стверджується, що Шевченкові заповіді вже виконано, наприклад: «У країні Рад життя веселе і щасливе, таке, як писав Тарас Григорович: "А у селах у веселих і люди веселі". 24.09.1938».

Багато роздумів про сучасне звернуті до Т. Шевченка: "Батьку рідний! Прийшов до Тебе з великим тягарем в *час страшної кривди рідного краю*. П. Черненко. 5.05.1918". В них не лише підкреслюється, що «в наше *люте время*» несправедливості, лукавства і брехні»

(22.05.1996), "у важкий час для молоді незалежної України духовну силу можна отримати лише в цьому, найсвятішому для українців місці. Солошенко І. М. 11.09.2005", а й чітко артикулюється аксіологічне мотивування відвідання Тарасової гори: "...в роки зневіри та масової переоцінки цінностей <...> – це припадання до цілющого джерела правди. В. Алексєєв. 21.09.1997".

На противагу теперішньому високі аксіологічні характеристики в записах отримує майбутній, сподіваний час, для означення якого відбираються наснажені експресивною силою поетові рядки як "готові інтелектуально-емоційні блоки" [4, 220], адже "осмислення національно-культурних цінностей через Шевченкове слово – показовий суспільно-світоглядний художньо-естетичний процес" [2, 280]: «Ждемо того часу, коли "світ ясний не вечірній тихенько засяє" 05.04.1905»; «Прикладемо всіх сил, щоб прискорити час, коли "на оновленій землі врага не буде, супостата..." 12.07.1927».

Осягнення себе і світу на Тарасовій горі постає у триєдності минулого-сучасного-майбутнього, "на рівні великого часу" (М. Бахтін): «Стоїмо в духовному серці України, на святій Горі, що єднає дух українців "і мертвих, і живих, і ненарождених". Стоїмо перед словом Господнім, так ясно засвіченим в устах Тараса, перед світлою пам'яттю нашого генія. Відчуваємо, що Україна Єдина – є, була і буде. І наріжним каменем цього великого Храму людського Духа на землі в українців уже навіки зостане Тарас Шевченко, його нетлінна Гора. Педагоги та учні приватної авторської українознавчої школи Марії Чумарної (Львів) 07.06.1996».

Час, заякорений у минулому і спрямований у майбутнє, в окремих записах артикулюється як відродження: "Небавом явиться Ним бажана хвиля всенародного українського *воскресенія*. Проф. Д-р. Михайло Пачовський з Галичини. 21.05.1906"; "У цьому Храмі Правди і Сповіді, і Духу, і ми, земні та грішні, *воскресаємо* серцями! І допоки є цей Храм, доти й буде наша незалежна Україна. О. Софієнко, член НСПУ. 21.04.2000". Адже перебування біля всенародної святині актуалізує осягнення часу як вічності, що виступає одним з атрибутів абсолютного, за Т. Шевченком, – святої правди як найвищої духовної цінності.

1. Еліаде М. Священне і мирське // Мефістофель і андрогін. – К.: Основи, 2001.
2. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд: Наукове видання: Монографія. – К.: НДІУ, 2007.
3. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика: Нариси – К.: Довіра, 2007.
4. Караулов Ю. Русский язык и языковая личность. – М., 1987.
5. Тут і далі: Книги вражень відвідувачів могили Тараса Шевченка (за 1896–1916 рр. зберігаються в Національній бібліотеці України ім. В. Вернадського, з 1917 р. – у фондах Шевченківського національного заповідника. Цитати подаються в авторському написанні із зазначенням дати запису).
6. Ковальков О. Світоглядні основи традиційної слов'янської темпоральності // Народна творчість та етнографія. – 2005. – № 3.

7. *Кримський С.* Під сигнатурою Софії. – К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2008. 8. *Мовчанюк В.* Час // Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка. – К.: Наукова думка, 2008. 9. *Нехорошев С. С.* – Наук. архів ШНЗ. – Ф. 12, оп. 1, спр. 41. 10. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. 11. *Смілянська В. Л.* Шевченкознавчі розмисли: Збірник наукових праць. – К. 2005. 12. *Столяр М.* Ієрофанії часу в радянському хронотопі // Філософська думка. – 2009. – № 3. 13. *Франкл В.* Человек в поисках смысла. – М., 1990. 14. *Хайдеггер М.* Бытие и время / пер. с нем. В. В. Библихина. – СПб.: Наука, 2006. 15. *Чайка Т.* Святість // Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. 16. *Чебанюк О.* Народний календар у традиційній картині світу українців // Народна творчість та етнографія. – 2008. – № 6.

**Н. Єщенко, канд. філол. наук, доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка**

КОНЦЕПТ ПРАВДА У ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У статті розглянуто реалізацію концепту "правда" у поетичних текстах Тараса Шевченка. Контекстуальний аналіз базується на узагальненні всіх контекстів, у яких вживається ключове слово "правда", задля виявлення характерних рис концепту, а саме: його атрибутів, предикатів, метафоричних сполук, асоціацій.

Ключові слова: *концепт "правда", мінімальний поетичний контекст, лексичне значення, метафора, асоціація.*

В статье рассмотрена реализация концепта "правда" в поэтических текстах Тараса Шевченко. Контекстуальный анализ базируется на обобщении всех контекстов, в которых употребляется ключевое слово "правда", с целью выявления характерных свойств концепта: его атрибутов, предикатов, метафор, ассоциаций.

Ключевые слова: *концепт "правда", минимальный поэтический контекст, лексическое значение, метафора, ассоциация.*

The article deals with realization of concept "truth" in Taras Shevchenko's poetry. This analysis bases on generalization of all contexts, in which key word "truth" is used. The aim of the analysis is to find out typical features of concept, such as attributes, predicates, metaphors, associations.

Key words: *concept "truth", minimum poetical context, lexical meaning, metaphor, association.*

Концепт *правда* – це основоположний, центральний, текстотворюючий концепт у творчості Тараса Шевченка. Ідеєю правди, відстоювання правди, боротьби за правду пронизана вся його поезія. Дж. Фізер, досліджуючи філософські аспекти творчості Т. Шевченка, визначає правду центральним кодом Шевченкового тексту [9, 37].

У поетичних творах Тараса Шевченка відзначаємо 93 випадки слововживання лексеми *правда*. Окрім того, концепт *правда* верба-